

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka

wydanie specjalne

Warszawa

2021

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka

wydanie specjalne

ISSN: 2450-8160

nr.indeksu: 19464

numer: 64 (02/2021)

Redaktor naczelny: Gontarenko N.

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Polska;

L. Nechaeva, dr, Instytut PNPu im. K.D. Ushinskiego, Ukraina.

K. Fedorova, PhD in Political Science, International political scientist, Ukraine.

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. »Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

info@conferenc.pl

Nakład: 80 egz.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Wszelkie prawa do materiałów prac należą do ich autorów.

Pisownia oryginalna jest zachowana.

Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. »Diamond trading tour».

Obowiązkowym jest odniesienie do czasopismo.

Opinie wyrażane w artykułach czy reklamach są publikowane na wyłączną odpowiedzialność autorów, sponsorów lub reklamodawcy. W związku z tym ani Redakcja, ani Wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za konsekwencje wykorzystania jakichkolwiek nieścisłych informacji.

Warszawa 2021

»Diamond trading tour» ©

ISSN: 2450-8160

Аксіологічні засади реалізації тьюторського супроводу в інклюзивній освіті	
Подпльота С. В., Меркулова Н. В.	5
Деякі аспекти підготовки майбутніх вихователів до методичного супроводу художнього розвитку дошкільників	
Івершинь А. Г.	8
Psychological aspects of students' activity in efl class	
Hordiienko N.M.	10
Motivation as an important component of soft skills	
Mukhailova L. Z.	12
Національно – патріотичне виховання учнів старшої школи	
Грицюк Н.М.	19
Формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема	
Меркулова Н. В., Яковлєва А. І.	22
Принцип культуровідповідності у вихованні особистості здобувача вищої освіти	
Гордієнко С. Г.	24
Значення інноваційних технологій для розвитку професійної компетентності педагога за допомогою	
Сагач О. М.	27

Аксіологічні засади реалізації тьюторського супроводу в інклюзивній освіті

Подпльота С. В.

*доктор філософії в області педагогіки
асистент кафедри іноземних мов
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

Меркулова Н. В.

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

Ключові слова: інклюзивне навчання, діти з особливими потребами, тьюторський супровід.

Keywords: inclusive education, children with special needs, tutoring.

Сучасні дослідження освіти, її ролі та значення на початку XXI ст. демонструють, що сьогодні актуалізуються питання про оновлення змісту освіти, пов'язані із переосмисленням її аксіологічних складових. Оскільки визначення і розвиток ціннісних орієнтирів, необхідність задоволення освітніх потреб супроводжують людину впродовж усього життя, відповідним чином має бути побудована й система освіти. Включення в нову картину світу ідеї відповідальності людини перед природою, можливості вибору, що протистоять детерміністському уявленню про шлях людського розвитку, робить таку картину світу по-новому аксіологічно марковою.

Ставлення до дітей з обмеженими можливостями сьогодні помітно змінилося. Ніхто не заперечує, що освіта має бути до-

ступною для всіх без винятку. Залишається відкритим питання про те, як зробити так, щоб такі діти отримали багатий соціальний досвід, і при цьому не знизився загальний рівень освіти інших дітей. У зв'язку з цим одним з пріоритетних напрямків розвитку системи освіти дітей з обмеженими можливостями стає організація їх навчання й виховання в загальноосвітніх установах спільно з іншими дітьми. Йдеться про інтегровану освіту і, зокрема, про інклюзивну її форму.

Ефективне використання потенціалу індивідуального навчання стає можливим на основі побудови індивідуальної освітньої програми, яка відкриває можливість вирішити одну з головних проблем освітнього процесу – проблему невідповідності навчального плану школи індивідуальним

освітнім потребам школярів. Для успішного вирішення завдань навчання дітей з особливими потребами за індивідуальною освітньою програмою інклюзивного навчання необхідно здійснювати комплексний супровід навчального процесу. Нині інклюзивні практики актуалізували проблеми професійної підготовки вчителів, психологів, соціальних працівників та фахівців інших професій до роботи з дітьми з особливими потребами.

Важливим компонентом комплексного супроводу інклюзивного навчання дітей, покликаною надавати в освітньому процесі постійну підтримку й допомогу дітям, виступає тьюторський супровід, за якого проводиться специфічна робота, яка не схожа ні з роботою педагога в традиційному розумінні, ні з роботою вихователя, ні з роботою психолога. Тьютор – історично сформована особлива педагогічна структура, яка забезпечує розробку індивідуальних освітніх програм учнів та супроводжує процес індивідуальної освіти в школі, в системах додаткової й безперервної освіти [2, с. 19].

Феномен тьюторства тісно пов'язаний з історією університетів середньовічної Англії. В Україні, що сприйняла елементи німецької моделі університетів, тьюторства як такого не було. Тільки в кінці ХХ століття вітчизняна педагогіка стала проявляти пильний інтерес до тьюторського супроводу освітнього процесу. Сьогодні тьюторська система роботи розцінюється як важлива умова підтримки процесу побудови й реалізації індивідуальної освітньої програми учнів, зокрема в інклюзивній освіті.

Тьюторський супровід сприяє отриманню якісної освіти учням з особливими потребами, які навчаються за індивідуальною освітньою програмою. Ця програма будується відповідно до освітніх можливостей, вікових та індивідуальних особливостей, стану нервово-психічного та соматичного здоров'я, з урахуванням реальних можливостей освітнього середовища.

Тьютор сприяє самовизначенню учнів з особливими потребами, допомагає сформувати їх індивідуальний маршрут в рамках програми, який буде найбільш повно відповідати особливостям їх розвитку, потребам, здібностям. Тьютор консультує

учня протягом усього процесу навчання як за змістом, так і за способами навчання, допомагаючи вирішувати різноманітні проблеми. Виконуючи наставницьку функцію, тьютор виступає в ролі зразка, демонструючи успішні поведінкові моделі. Тьютор здійснює також консультування педагогів з вибору індивідуально орієнтованих методів і прийомів роботи з учнями з особливими потребами. Допомога сім'ї полягає в консультуванні з питань вибору стратегії навчання і виховання, усунення навчальних труднощів, використання прийомів корекційного навчання дитини з особливими потребами. Важливе місце в роботі тьютора займає інформаційно-просвітницький напрям. Це участь тьютора в роботі педагогічних, методичних рад, інших формах методичної роботи, в підготовці й проведенні батьківських зборів, оздоровчих, виховних та інших заходів з метою ознайомлення педагогів з індивідуально-типологічними, віковими та специфічними особливостями учнів з обмеженими можливостями.

Окремим напрямком діяльності тьютора є вибір оптимальних для розвитку дитини з обмеженими можливостями розвитку корекційних програм, методів і прийомів навчання відповідно до її особливих освітніх потреб; організація та проведення індивідуальних та групових занять, необхідних для подолання порушень розвитку й труднощів навчання учнів з особливими потребами. Корекційна робота передбачає також розвиток емоційно-вольової та особистісної сфер дітей і психокорекцію їх поведінки; соціальний захист дитини у випадках несприятливих умов життя за психотравмуючих обставин.

До завдань тьютора входить і організація рефлексивної діяльності на кожному з етапів навчання для того, щоб допомогти учням усвідомити як власні труднощі, так і позитивний досвід і результати. При цьому рефлексія може фокусуватися на поведінці, мисленні, почуттях і емоціях, процесі взаємодії з однокласниками тощо. Оцінюється також ефективність побудови та реалізації індивідуальної освітньої програми дітей з обмеженими можливостями розвитку.

Орієнтація на потреби учнів з особливими потребами, запити педагогів і батьків

учнів вимагає від тьютора постійних змін. Щоб відповідати цим вимогам тьютор повинен перебувати в процесі безперервного саморозвитку й оптимізації якості своєї діяльності. Для цього йому не обходимо стати «рефлексуючим практиком», який здійснює рефлексію процесу й змісту власної діяльності, виявляє труднощі в ній, а потім шукає можливості усунення дефіциту знань і навичок, вдосконалення власної діяльності.

Тьютор, який здійснює супровід учня з особливими потребами, повинен знати основи корекційної педагогіки та спеціальної психології, мати чітке уявлення про особливості психофізичного розвитку дітей з особливими потребами, про методики та технології організації освітнього та реабілітаційного процесу цієї категорії учнів. Крім того, тьютор повинен володіти педагогічними технологіями продуктивного, диференційованого, розвивального навчання, технологіями діагностики причин конфліктних ситуацій, їх профілактики; знати принципи реалізації компетентнісного підходу, ефективно користуватися прийомами встановлення контакту з учнями, їх батьками, колегами по роботі, методами й формами здійснення моніторингу рівня навченості.

Наголошуємо, що у процесі підготовки тьюторів класів до інклюзивної освіти аксіологічні засади мають первинне, фундаментальне значення, оскільки звернені до глибинних основ продуктивної міжособистісної взаємодії. Пояснюючи природу індивідуальних смислів, аксіологія відкриває

значущість ціннісного переживання педагогом і дитиною один одного, важливість переосмислення наявних стереотипів, внутрішньо особистісних страхів та бар'єрів.

Отже, важливим показником розвитку суспільства є гуманне, турботливе й милосердне ставлення до дітей з особливими потребами, які не мають змоги вести повноцінне життя. Їхні проблеми завжди актуальні попри те, що держава намагається розв'язувати їх через адаптацію в суспільство. Якщо стан фізичного здоров'я таких дітей мало залежить від педагогів, то емоційне самопочуття – в руках психологів, соціальних педагогів, учителів, а особливо тьюторів. Не можна не погодитися зі словами Льва Семеновича Виготського: «Колись і глухота, і сліпота, і розумова відсталість будуть подолані медично і біологічно, але ще раніше педагогічно та психологічно» «Ймовірно, людство рано чи пізно подолає і сліпоту, глухоту, і розумову відсталість. Але набагато раніше воно перемаже їх у соціальному і педагогічному плані, ніж в плані медичному і біологічному» [1, с. 71-72].

ЛІТЕРАТУРА

- Виготский Л. Собрание сочинений: в 6 т. – Т. 5. Основы дефектологии М.: Педагогика; 1983. 368 с.
- Голубева М. О., Жулківська А. М. Порівняльна характеристика діяльності куратора академічної групи українського ВНЗ і тьютора британського університету. Наукові записки НаУКМА. Серія «Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота». 2012. № 136. С. 19–22.

Деякі аспекти підготовки майбутніх вихователів до методичного супровіду художнього розвитку дошкільників

Івершинь Анжеліка Генадіївна

доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», м.Одеса.

Ключові слова: майбутні вихователі, методичний супровід, художній розвиток, навчальна дисципліна.

Key words: future educators, methodical support, artistic development of preschoolers, academic discipline.

На сучасному етапі реформування освіти постійно удосконалюються підходи до підготовки педагогів, здатних у своїй практичній діяльності здійснювати естетичний, художній і творчий розвиток дітей, формувати в них естетичні якості і цінності.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень підготовки майбутніх вихователів до художнього розвитку дошкільників показав, що в їх компетенцію входить формування естетичної культури дошкільників: розвиток здатності до сприйняття прекрасного, естетичних почуттів, смаків, оцінок, ідеалів; формування уявлень дітей про види і жанри мистецтва, їх засоби виразності; розвиток художньо-творчих здібностей; формування умінь, необхідних в процесі художньої діяльності; формування потреби посилено вносити елементи прекрасного в продукти діяльності. При цьому майбутнім вихователям необхідно самим мати цілий спектр художніх умінь і навичок.

Оцінюючи **рівень** художньо-творчого розвитку студентів майбутніх вихователів 4 року навчання, ми визнали його як: се-

редній (56,1%), достатній (35,7%) та високий (9,2%).

Для удосконалення підготовки майбутніх вихователів до художньо-творчого розвитку дошкільників на факультеті дошкільної педагогіки і психології в навчальний план був включений спецкурс «Методичний супровід художньо-творчої діяльності майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу».

У програму спецкурсу були включені теми, що сприяють підготовці майбутніх вихователів до творчого розвитку дошкільників. **Так, при вивченні теми** «Методологічні аспекти використання мистецтва в системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу» розглянуто поняття мистецтва як сфери буття творчої особистості майбутніх вихователів; принципи та підходи до використання мистецтва в системі розвитку творчої індивідуальності студентів; складання індивідуальної програми творчого професійного зростання засобами мистецтва.

За темою «Методичний супровід розвитку творчої особистості майбутнього вихователя як інноваційна педагогічна технологія» методичний супровід розглянуто як єдиний комплекс теоретичних, соціально-психологічних, організаційно-педагогічних, професійних навчально-діяльнісних компонентів сучасної дидактичної системи освіти.

При вивченні теми «Методичний супровід художньо-творчій діяльності майбутніх вихователів» розглянуто сутність та специфіку художньо-творчій діяльності; засвоєння та втілення художньо-творчих умінь в конкретних продуктах художньо-творчої діяльності: вміння образно мислити; естетично сприймати навколишню дійсність; вміння користуватися «мовою» мистецтва і переносити ці вміння в область професійних знань і повсякденне життя; творчо реалізувати особистий досвід в процесі художньо-творчої діяльності; втілювати художній задум в творах художньої творчості; вміння реалізувати індивідуальні здібності в конкретних видах і формах художньої діяльності

Також майбутні вихователі вивчали проблему готовності студента до професійного саморозвитку у галузі художньо-творчій діяльності. Тобто, «готовність» як цілісне особистісне утворення; як суб'єктивний стан особистості, яка вважає

себе здатною і підготовленою до виконання відповідної професійної діяльності та прагне її виконувати.

На лекційних, практичних заняттях вивчалися питання, як розв'язати особистісно-професійні якості, необхідні для керівництва художньо-творчою діяльністю дошкільників: *художньо-образне бачення, уяву, емпатійність*, зорієнтованість в засобах здійснення методичного супроводу дітей дошкільного віку; потреба особистості до самореалізації в сфері професійно-педагогічної діяльності. На заняттях використовувався метод творчих завдань з оволодіння знаннями, вміннями в процесі музичної, художньо-мовної та образотворчої діяльності.

Отримання знання реалізовувалися в період проходження педагогічної практики у ЗДО як вміння творчо супроводжувати художню діяльність дошкільників; організувати вистави, ігри, змагання, концерти, виставки, конкурси тощо.

ЛІТЕРАТУРА

Зязюн І.А. Культурна парадигма в практиці гуманітаризації і гуманізації сучасної освіти // *Культура політики в Україні у контексті світових трансформаційних процесів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12-13 груд. 2000р.)*. Київ, 2001. С. 40-43.

Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька. Київ, 2002. -247с.

Psychological aspects of students' activity in efl class

Hordiienko N.M.

National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

Ключові слова: психологічний дискомфорт, говоріння, психологічний бар'єр, стрес-фактор, самооцінка.

Keywords: psychological discomfort, communication activity, psychological barrier, stress factor, self-esteem.

Modern society with its diverse possibilities imposes new requirements for the process of teaching foreign languages, in particular, taking into consideration the dominance of the English-speaking culture and the recognition of the status of the language of international communication for the English language. Thus special attention is paid to the problems of teaching the English language. The main emphasis in the process of this activity, according to the new requirements, is placed on mastering the English language, first of all, as a means of communication, which implies the fluency in all types of speech activity in a foreign language in the process of communicative activity.

It is an undeniable fact that the main factor that influences the implementation of speaking activity within a given communicative situation is neither the student's lack of the necessary basic knowledge of the subject (lexical and grammatical minimum) nor the lack of desire to have a conversation on a given topic due to a lack of understanding of the subject of conversation, it is the psychological barrier that makes students do their best to avoid participation in discussion and is connected with the fear, whether it is fear of making a mistake or fear of a new type of

communication activity in front of an audience as well as unwillingness to be criticized by a teacher or other students.

Obviously, a possible "inadequate" reaction of group mates is the strongest stress-forming factor for a student with low self-esteem, and often prevents overcoming the above-mentioned barrier. Of course, not all students are affected by the above factors. This is mainly characteristic of people with increased level of anxiety, i.e. people experiencing psychological discomfort in any situations associated with the assessment of their performance by other people. And since learning a foreign language is a new activity for them and is associated with a lot of mistakes – which is inevitable when mastering new skills – the implementation of speaking becomes very stressful for students who strive to meet the expectations of others and are afraid to fail (i.e. make a mistake), which is a consequence of low self-esteem and self-doubt.

Students should not be afraid of making mistakes, otherwise we will definitely have to deal with so-called psychological barrier that can become a serious stumbling block for any student. It is better to speak a foreign language with errors than not to speak it at all! Needless to say that it is the task of a foreign language

teacher to create a favourable friendly atmosphere in the class, where no student, even the shiest one, will be afraid to get in awkward situation while speaking a foreign language.

It should be noted that an important element in the implementation of teaching activities is the ability to find the necessary solutions for organizing the educational process in such a way that the teacher has the opportunity to carry out his/her activities to full extent, while minimizing stress factors that arise in the process of work and hinder the student's implementation of communicative activities.

Teachers often become a stress factor for students with low self-esteem that can definitely negatively affect the speaking activity of students. To avoid this, it is possible to recommend the teacher to organize the situation in such a way that the performance of such tasks is carried out in a playful way, creating a relaxed atmosphere of "not evaluating". Thus, students will feel free, knowing that their work is not evaluated, which means that mistakes that are inevitably made will not affect the academic performance, which will undoubtedly remove the burden of responsibility for the result and partially neutralize the

psychological fear when speaking. Analysis of the mistakes made can be carried out after the completion of the task.

All in all, it should be pointed out that teacher should always rely on sense of delicacy, abilities to assess students' self-esteem, teaching experience, ability to analyse psychological factors affecting the efficiency of students' progressing in acquiring language skills, etc. A foreign language teacher has to facilitate favourable and friendly atmosphere among all members of the academic group. The psychological behavior of students with an increased level of neuroticism, anxiety and low self-esteem requires new models of teaching a foreign language, which should be the topic of further research with the participation of both psychologists and teachers.

References:

- Harmer, J. *How to Teach English*. Essex: Pearson Longman, 2007 – 289 p.
- Harmer, J. *The practice of English language teaching*. Harlow: Longman, 2001 – 190 p.
- Phillips, E. Anxiety and Oral Competence: Classroom Dilemma // *The French Review*. 1991. – Vol. 65, №1. p. 1-14.

UDC 378.1

Motivation as an important component of soft skills

Mykhailova L. Z.

Senior lecturer

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv

Abstract. *This article deals with the role of motivation in foreign language learning as one of the components of soft skills. Motivation is an important factor which accounts for the success or failure of any complex task. The article defines the term motivation, explains different types of motivation, how they interact in learning motivation, highlights key factors of motivation and provides some tips for improving motivation at foreign language lessons.*

Key words: learning motivation, types, factors, intrinsic, extrinsic, integrative, instrumental motivation.

The present-day dynamic world is posing new challenges not only to politicians, economists, and scientists who are engaged in important spheres of our life, but to teachers as well. That is why education as one of the most important parts of our life, whose aim is to prepare young people to life, can not stand apart and should respond quickly to all changes and requirements of this fast-moving world. Nowadays our students are increasingly facing the problem of gaining soft skills or as they are often called the 21st century skills to build up a successful career. There are some definitions of the term ‘soft skills’. Some scholars describe them as character traits, attitudes, and behaviors rather than technical aptitudes or knowledge. According to other definitions soft skills are more intangible and non-technical abilities that are sought from graduates; they are not about the knowledge you possess but rather the patterns of behavior you display in different situations. The following list contains the most sought-after soft skills

Effective communication
Integrity
Dependability
Open mindedness
Teamwork
Creativity
Problem-solving
Critical thinking
Organisation
Willingness to learn
Empathy

To gain all these skills to enter and succeed in the workplace after they graduate, to use their educations to become life-long learners, students should be motivated. As it can be seen the list begins with the ability of communicating effectively, which directly depends on the level of knowledge of a foreign language, in this case, the English Language. And motivation is an important factor in specifying the readiness of learners to communicate, motivation provides learners with an aim and direction to follow, therefore, it has a key role in language learning.

Motivation has been considered as one of important factors influencing the success of a second/foreign language learning. There are different definitions for the term motivation and different scholars hold different ideas, form different perspectives. Quite often motivation is defined as a psychological quality that leads a person to achieve a goal. In domestic psychology, the study of motivation has a long tradition. Modern ideas about motivation originate from the concepts of O. M. Leontiev, S.L. Rubinstein, D. M. [10, 13]. O.M. Leontiev defines that the motive is not the experience of a need, but the objective in what this need is concretized under such conditions and what the activity is aimed at. He distinguishes between the concepts of motive and purpose. The goal is a preliminary result that a person imagines. Motive is the motivation to achieve the goal. S.L. Rubinstein believes that objects and phenomena of the external world are not only objects of knowledge, but also a kind of engine of behavior, winners, which give birth to certain motivations in man. D.M. Uznadze recognizes that the motive replaces one nature of behavior with another: less accepted to more accepted – and thus creates the possibility of carrying out certain activities. S.L. Rubinstein considers the core question of motivation -the question of how the motives that determine the circumstances become stable that characterizes the personality. As for foreign scolars, Gardner defines motivation as the combination of effort plus desire to achieve the goal of learning the language plus favorable attitudes towards learning the language [4, 5, 6]. This definition includes three components: (1) effort expanded to reach the goal; (2) desire to achieve the goal; (3) favorable attitude towards learning language. “Motivation is a force that energizes, sustains, and directs behavior toward a goal” [11]. Crookes and Schmidt define motivation as the learner’s orientation regarding the goal of learning a second language [3, 14]. According to some other scientists, motivation gives the reasons for people’s actions, desires, and needs. Motivation can also be defined as one’s direction to behavior or what causes a person to want to repeat a behavior and vice versa. It is also said in the works of some scolars that a motive is what encourages the person to act in a certain

way or develop an inclination for particular behavior. Some researchers emphasize that goal is a part of motivation. Wen Qiu-fang thinks of motivation simply as reasons and goals of learning English [16, 17, 18]. He Zhaoxiong and Mei Deming define motivation as the learner’s overall goal or orientation [7]. Johnstone considers that motivation is a drive directed towards a goal [9]. Pintrich and Schunk think of motivation as “the process whereby goal directed activity is instigated and sustained”, in which motivation is to start and keep the activity towards the goal [12]. Williams and Burden interpreted motivation as a state of cognitive and emotional arousal, which leads to a conscious decision to act, and which gives rise to a period of sustained intellectual and/or physical effort in order to attain a previously set goal [19]. Some of them are learners’ internal factors, such as interest, curiosity, or a wish to succeed. Others are external, such as the influence of the learning contexts, the learning situation and the influence of other people. This internal-external distinction has played a significant role in many theories of motivation. Gardner defines integrative reasons as those that indicate an interest in learning the language in order to meet and communicate with members of the second/foreign language community [4, 5, 6]. Instrumental reasons refer to those reasons, which stress the pragmatic aspects of learning the second/foreign language, without any particular interest in communicating with the second/foreign language community [5]. As Crookes and Schmidt defined, motivation is the learner’s orientation with regard to the goal of learning a second/foreign language. Students develop a motivation to learn; they initiate learning activities, stay involved in a learning task and display a commitment to learning [3, 14].

The scolars define four types of motivation. Gardner and Lambert made the well-known distinction between two types of motivation: integrative orientations and instrumental orientations in motivation [4, 5, 6]. Other scolars express the idea that a motivational construct involves both instrumental and integrative motivation. Most situations in learning language include a mixture of each type of motivation. It is impossible to attribute lan-

guage learning success to certain integrative or instrumental causes. It is stated that the significance of integrative and instrumental motivation depends on situations or contexts whether learning language functions as a foreign language or as a second foreign language. Instrumental motivation is generally characterized by the desire to obtain something practical or concrete from the study of a second language [8]. It refers to acquiring a language as a means for obtaining instrumental objectives such as furthering a career, reading technical materials, translation, and so on. Integrative motivation describes learners who want to integrate themselves into the culture of the second foreign language group and become involved in social interchange in that group.

The other types of motivation are intrinsic and extrinsic motivation. Intrinsic/extrinsic distinction has been influential in studies of motivation, and these concepts have been used in various attempts to explain differences in motivation among different learners. Intrinsic motivation: This kind of motivation occurs when students are internally motivated to do something because they believe that it is important or because they enjoy doing it, they engage in the tasks for their own sake and not because they lead to an extrinsic award. Students with this kind of motivation will be happy and excited to do their homework because they find it an exciting challenge, even though they might not receive any reward or compensation. Intrinsic motivation may wane through schooling as students are required to study subjects that may be of little or no interest to them. In order to improve this kind of motivation, it's possible to make abstract material more concrete and put it in context. Intrinsically motivated students learn because they want to learn. "Intrinsic motivation is the motivation to be involved in an activity for its own sake" [11]. Van Lier defines intrinsic motivation in terms of drive theories: certain basic psychological needs which are innate in the human being [15]. It is important to note that it is intrinsic motivation that is engendered by the learning process itself. Those views are encouraging to language teachers, owing to the fact that some students bring no intrinsic motivation to the classroom. As the

language teachers, our task is to maximize the stimulation of students' intrinsic motivation, while extrinsic motivation can be used to marshal the productive forces of intrinsic motivation. Moreover, intrinsic motivation can turn out to be integrative motivation if a second foreign language learner wants to integrate with the second foreign language culture; intrinsic motivation can also turn out to be instrumental motivation if a second foreign language learner wishes to gain aims using a second foreign language. Likewise, learners with the same integrative motivation can indicate great differences of intrinsic and extrinsic motivation. Intrinsic and extrinsic motivation is pertinent to integrative and instrumental motivation related to second foreign language learning.

According to some scholars "Extrinsic motivation is a standing invitation to students to adopt a surface approach." [2]. Students focus on their performance and the value or the importance that they attach to the outcome. "Extrinsic motivation is characterized as the motivation to engage in an activity as a means to an end." [11]. An extrinsically motivated student performs in order to receive a reward, such as graduating or passing a test or avoiding a penalty like a failing grade, which can create a kind of dependency. Extrinsic motivation is stimulated not by the process itself but by what can be got from doing the action. At the same time, students' learning motivation is influenced by the intrinsic motivation and extrinsic motivation, but extrinsic motivation affects mainly. The dominated intrinsic motivation includes curiosity, thirst for knowledge, interest and competition etc; the dominated extrinsic motivation includes current incentives, desire for peers' recognition and admiration [1].

There are three factors of learning a second foreign language motivation. They are positive attitude towards a second language community, enjoyment of learning, and external pressures. Attitude towards a foreign language community is very important as it is based on the desire to become a member of that community. In its turn, the positive attitude towards the community contributes to gaining positive emotions through learning. There are external pressures that motivate

learners to learn a second/foreign language. Whether it is to please parents, receive a reward, or fulfill some pragmatic aims, learners are motivated to satisfy some external pressures. Some scholars connect extrinsic and instrumental motivation by stating that they both refer to the desire to learn a second/foreign language because of some pressures or rewards from the social environment, internalized reasons for learning a second language, and/or personal decisions to do so and their value for the selected goals.

One key component of a teacher's job is to guide their students in developing the motivation it takes to persist and excel through challenging or unappealing tasks (including practicing). Motivation, both intrinsic and extrinsic, is important in the success of students at all stages of their education, and teachers can play a pivotal role in providing and encouraging that motivation in their students. As all students are motivated differently, have different capabilities of learning, the awareness of the necessity of exercising the differentiated approach is important and it takes time and a lot of effort to learn to get students enthusiastic about learning, working hard, and pushing themselves to excel. The teacher, as an organizer and leader in teaching, has responsibilities to increase their students' desire to perform willingly and actively while learning English. It is the teacher who can make students realize the obvious value of knowledge, knowledge of English as a means of communication in particular, that through knowledge students can reach their goals in choosing their career. To keep students on track a teacher can use various of methods.

Giving students a sense of control will allow them to have some choice and control over what happens in the classroom and stay engaged. Involve them and let them take an active part in the learning process. Classes need to be student-centered. The teacher should act as a coach or facilitator; to guide and direct the learning process. For example, allowing students to choose the type of assignment they do or which problems to work on can give them a sense of control that may just motivate them to do more.

Setting a goal makes a good beginning for any activity. It can be very frustrating for stu-

dents to complete an assignment or even to behave in class if there are not clearly defined objectives. Students want and need to know what is expected of them in order to stay motivated to work. At the beginning of the year, lay out clear objectives, rules, and expectations of students so that there is no confusion and students have goals to work towards.

As some students see intelligence as a fixed characteristic which a person may have or may not, students should be taught that their intellectual skills are the things that can be developed- through their hard work, reading, self-education, confronting of challengers, attending English-speaking clubs, etc.)

Due to creating a safe, supportive environment for students, affirming students' belief in their abilities rather than laying out the consequences of not doing things, students are much more likely to get and stay motivated to do their work. so a teacher should focus on what the students can, not can not.

A classroom is a great place for learning, but sitting at a desk day in and day out can make lessons start to seem a bit dull for some students. To renew interest in the subject matter or just in learning in general, give your students a chance to get out of the classroom. Offer them to interview their peers at the university on some hot topics, bring in speakers, or even just head to the library for some research. The brain loves novelty and a new setting can be just what some students need to stay motivated to learn.

Getting to know your students is about more than just memorizing their names. It is the first and most important step in increasing the growth of intrinsic motivation. Students need to know that their teacher has a genuine interest in them and cares about them and their success. When students feel appreciated it creates a safe learning environment and motivates them to work harder, as they want to get praise and good feedback from someone they feel knows and respects them as individuals.

Even if it is a relatively homogeneous group of students, not all students will respond to lessons in the same way. For some, hands-on experiences may be the best. Others may love to read books quietly or to work in groups. In order to keep all students motivated, mix up your teaching techniques and les-

sons so that students with different preferences will each get time focused on the things they like best. Doing so will help students stay engaged and pay attention.

Competition in the classroom is not always a bad thing, and in some cases can motivate students to try harder and to do their best. The teacher should create and foster a friendly spirit of competition in their classroom, perhaps through group games, related to the material or other opportunities for students to show off their knowledge.

Everyone likes getting rewards, and offering your students, it especially concerns the first-year students, the chance to earn them is an excellent source of motivation. Consider the personalities and needs of your students to determine appropriate rewards for your group.

Assigning students classroom jobs is a great way to build a community and to give students a sense of motivation. Most students will see classroom jobs as a privilege rather than a burden and will work hard to ensure that they, and other students, are meeting expectations. It can also be useful to allow students to take turns leading activities or helping out so that each feels important and valued. If, for example, you assigned your group to make a presentation, ask one or two students to provide the necessary equipment or just air the classroom before a lesson, and so on.

A teacher should encourage their students to solve problems, do experiments, and work on projects together. The social interaction can get them excited about things in the classroom and students can motivate one another to reach a goal. Teachers need to ensure that groups are balanced and fair, however, so that some students are not doing more work than others.

Teachers can give students a lot of motivation by rewarding success publicly, giving praise for a job well done, and sharing exemplary work. But it must be noted that teachers should praise the process (the effort, the strategies, the ideas, what went into the work), not the person.

Most students want to succeed, and they just need help figuring out what they need to do in order to get there. One way to motivate your students is to encourage their self-reflection, to get them to take a hard look at themselves and determine their own strengths and

weaknesses. Students are often much more motivated by creating these kinds of critiques of themselves than by having a teacher do it for them, as it makes them feel in charge of creating their own objectives and goals.

One of the best ways to get your students motivated is to share your enthusiasm. When you are excited about teaching, they will be much more excited about learning. It is that simple.

Knowing your students also has some other benefits, namely that it allows a teacher to relate classroom material to things that students are interested in or have experienced. Teachers can use these interests to make things more interesting and relatable to students, keeping students motivated for longer.

Helping students to be able to generate their own motivation, find their own personal reasons for doing class work and working hard, whether because they find material interesting, want to go to university, or just love to learn, is one of the most powerful gifts you can give them.

Students can also be taught that their intellectual skills are the things that can be cultivated – through their hard work, reading, education, confronting of challenges, etc. When they are taught this, they, as a rule, become more eager for challenges, harder working, and more able to cope with obstacles.

Some students find the prospect of not doing well so anxiety-inducing that it becomes a self-fulfilling prophecy. Some students feel desperate of not doing well which may tell on their motivation. For these students, teachers may find that they are most motivated by learning that struggling with a subject is not the end of the world. Offer support no matter what the end result is and ensure that students do not feel so overwhelmed by expectations that they just give up.

If you are not pushing your students to do more than the bare minimum, most will not seek to push themselves on their own. Students like to be challenged and will work to achieve high expectations so long as they believe those goals to be within their reach, so a teacher should not be afraid to push students to get more out of them.

Students who struggle with class work can sometimes feel frustrated and blame them-

selves, draining motivation. In these situations it is critical that teachers help students to learn exactly where they went wrong and how they can improve next time. Figuring out a method to get where students want to be can also help them to stay motivated to work hard. Students who are taught that their performance simply measures their current skills can still relish learning challenges, for mistakes and setbacks should not be undermining.

It can be hard for students to see just how far they have come, especially with subjects that are difficult for them. Tracking can come in handy in the classroom, not only for teachers but also for students. Teachers can use this as a way to motivate students, allowing them to see visually just how much they are learning and improving as the year goes on.

Not all classwork needs to be a game or a good time, but students who see a learning establishment as a place where they can have fun will be more motivated to pay attention and do the work that is required of them than those who regard it as a chore. Adding fun activities into your classes can help students who struggle to stay engaged and make the classroom a far more friendly place for all students.

It is also very important to give students the opportunity to be successful. Give them tasks where they can see the results of their efforts. The feeling students get when they have done a difficult exercise boosts their motivation. Students, even the best ones, can become frustrated and demotivated when they feel like they are struggling or not getting the recognition that other students are. Make sure that all students get a chance to play to their strengths and feel included and valued. It can make a world of difference in their motivation.

The problem of motivating students to learn English and participate actively in the learning process, cultivating intrinsic motivation in students, getting students prepared to their future careers is becoming more acute every year. Highly motivated students will be good at communicating not only with their countrymen but also with the representatives of another culture; they will be good at setting goals and making preferences, they will be trained to work in a group and take responsi-

bility, to manage their time, to be aware of the importance of self-reflection and such moral characteristics as integrity, loyalty, tolerance empathy will become an integral part of their future social and professional life. The teachers, in their turn, should make a fruitful use of existing motivation mechanisms, significantly expand motivational sphere of the students and direct them to master a foreign language. They are also required to be innovators, to be creative, to be sensitive to all the novelties of today's world to pick up new ideas and pass them on to their students.

References

- An Min. On Training and Stimulate Students Learning Motivation, Modern Reading. The ninth period. – 2010.
- Biggs, J. Teaching for Quality Learning at University. The Society for Research into Higher Education & Open University Press. – 2002.
- Crookes, Q. "Second language speech production research: a methodologically oriented review". Studies in Second Language Acquisition 13. – 1991.
- Gardner, R. Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitude and Motivation. London: Edward Arnold. – 1985.
- Gardner. R. C., & P. D. MacIntyre. "A student's constructions to second language Learning." Language Teaching, 25. – 1992.
- Gardner. R., & W. Lambert. Attitudes and motivation in Second Language Learning Rowley, Mass: Newbury House. – 1972.
- He Zhaoxiong, & Mei Deming. Modern Linguistics. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press. – 1999.
- Hudson, G. Essential introductory linguistics. UK: Blackwell Publishers. – 2000.
- Johnstone, K. Research on Language Learning and Teaching, (1997-78). Language Learning. – 1999.
- Leontiev AN Selected psychological works: In 2 vols. – M.: Pedagogy. – Vol. 2. – 1983. – 320 p.
- Paul, Eggen., & Kauchak, Don. Educational Psychology: Windows on Classroom, Shangxi: Shangxi Normal University Press. – 2005. – 349-398p.
- Pintrich, Pant, R., & Dale, H. Schunk. Motivation in Education: Theory, Research, and Applications. Upper Saddle River: Merrill/Prentice Hall – 2002. – 4p.
- Rubinstein SL Fundamentals of general psychology.– M.: Uchpedgiz. – 1946. – 704 p.

- Schmidt. Foreign Language Motivation: Second Language Teaching & Curriculum Centre. – 1996.
- Van Lier L. interaction in the language curriculum: Awareness, Autonomy and Authenticity, London: Longman. – 1996.
- Wen Qiufang. English Learners' Motivation, Idea, Change the Rules and characteristics of Strategy, 33, the second period. – 2001.
- Wen Qiufang. English Learnig Strategies. Shanghai: Shanghai Foreign Lanuage Press. – 1996.
- Wen Qiufang, & Wang Haixiao. The Relationship between Learner Factors and the Univerty English Four Leavels of Examination. Foreign Language Teaching and Research. – 1996.
- Williams, M., & R.L. Burden. Psychology for Language Teachers. Cambridge: Cambridge University Press. – 1997.

Національно – патріотичне виховання учнів старшої школи

Грицюк Н.М.

Учитель української мови та літератури

Харківська загальноосвітня школа I-III ступенів № 167

Харківської міської ради Харківської області

Ключеві слова: національно-патріотичне виховання, громадянська компетентність, освіта, патріотизм.

Keywords: national-patriotic upbringing, civic competence, education, patriotism.

21 травня 2019 року набув чинності Указ Президента України від 13 травня 2019 року № 286/2019 «Про Стратегію національно-патріотичного виховання». Ключові положення Указу Президента були враховані при підготовці наказу Міністерства освіти і науки України від 29 липня 2019 року № 1038 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641». Наказом викладено у новій редакції Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України, що і як Стратегія національно-патріотичного виховання, затверджена Указом Президента, поширюється на всі вікові групи, та Заходи щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України.

Хочу звернути увагу, що в новій редакції Концепції зокрема враховано незворотність європейського та євроатлантичного курсу України, яка закріплена змінами до Конституції України, проведення операції Об'єднаних сил, відповідно до Указу Президента уточнено складові національно-патріотичного виховання.

Окремими напрямками реалізації цієї Концепції визначено:

- впровадження громадянської освіти в Україні у відповідності до Концепції розвитку громадянської освіти в Україні, інших документів з розвитку громадянської освіти;
- реалізацію положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джура»);
- створення сприятливих умов, встановлених на законодавчому рівні, для діяльності молодіжних організацій, насамперед для розвитку пластового руху в Україні та Спілки Української Молоді, що відновили свою діяльність в Україні із здобуттям незалежності.

Виходячи з вище зазначеного, в своїй педагогічній діяльності основними принципами національно-патріотичного виховання вважаю:

- принцип національної спрямованості виховання, він допомагає молоді стати національно свідомими, шанобливо відноситись до культури народу, країни, пишатись своїм історичним минулим, брати участь у розбудові та захисті своєї країни;

– принцип культури відповідності, я намагаюся формувати його через приклади морально-етичного досвіду оточуючих людей та людства в цілому.

– принцип гуманізації – це коли виховного процесу зосереджується на дитині, як особистості, рівноправному громадянину країни, як вищій цінності в світі. Насправді, діти дуже розумні та кмітливі. Якщо ми – педагоги розмовляємо з ними на рівних, із повагою вислуховуємо, радимось та спільно приймаємо рішення, тоді учні розуміють, що їх думка важлива, що вони творці сучасної історії своєї країни.

На сьогоднішній день перед школою, батьками та громадськістю стоїть важливе завдання – підготовка молодого покоління до компетентного та відповідального життя в соціумі. Важливий компонент громадянської компетентності особистості – це вміння не лише почерпнути знання із різноманітних джерел, але й дати їм критичну оцінку, зважено спираючись на історичний досвід, змінювати життя конкретними справами.

На початку нового навчального року сформувала напрями роботи з патріотичного виховання учнів:

- формування патріотизму, відповідальності за долю нації, держави;
- виховання розуміння високої цінності українського громадянства, внутрішньої потреби бути громадянином України;
- формування поваги до Конституції України, державної символіки: Герба, прапора, Гімну України;
- збереження і продовження українських культурно-історичних традицій;
- виховання шанобливого ставлення до рідних святинь, української мови, історії;
- формування національної свідомості, людської гідності, любові до рідної землі, родини, народу;
- формування соціальної активності;
- виховання правової культури особистості;
- формування й розвиток духовно-моральних і загальнолюдських цінностей;
- формування в учнів потреби до праці як першої життєвої необхідності, високої цінності й головного способу досягнення життєвого успіху;

– сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я, задоволення естетичних та культурних потреб особистості;

– виховання здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадської діяльності.

Навчально – виховний процес побудовано таким чином, що кожна дитина може брати активну участь в соціальних акціях, висловлювати свої життєві позиції та погляди на шкільних зустрічах, круглих столах, ділитися своїми думками та поглядами з іншими не турбуючись за свій авторитет серед оточуючих. На годинах спілкування я намагаюся сформувати в учнів почуття патріотизму, любові до свого народу, уміння аналізувати зовнішні та внутрішньополітичні умови та уміння самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі. Між тим включаю вправи, які допомагають виховати почуття гордості, глибокої поваги до символів держави, іншої загальнодержавної та регіональної символіки та історичних святинь.

Впевнена, що власний приклад – це головна рушійна сила до бажаного результату. Разом ми відвідуємо пам'ятники загиблим воїнам-визволителям, що знаходяться на території нашого міста. Учні вітають зі святом Перемоги ветеранів війни, запрошують їх на виховні години. Я завжди організую та залучаю учнів до різноманітних екскурсій та походів з метою ознайомлення з пам'ятниками та історичними місцями рідного краю.

Дізнаючись про нові сторінки державотворення, історії учні залюбки беруть участь у пошуковій роботі: записують спогади про минуле, вивчають історичні місця, знайомитися з подіями пов'язаними з бойовими діями у роки війни, збирають цікавий пошуковий матеріал про героїв війни, знайомляться з ветеранами АТО.

У школі оформлено куточок державної символіки, де учні мого класу мають змогу ознайомитися з державними символами України – Гербом, Гімном, Прапором, а також розмістити поруч результати своєї проектної діяльності з відповідної тематики, здобувачі освіти кріплять свої світлинки із прапором, воїнами АТО, ветеранами.

Такі куточки допомагають виховувати в учнів повагу до державних символів, розвивають в них свідомість справжніх громадян і патріотів своєї країни.

Уже стало традицією розпочинати робочі дні та загальношкільні свята державним Гімном України. В рамках національно-патріотичного виховання в школі проводяться виховні години, бесіди, темами яких є: святкування знаменних дат, ознайомлення з історією рідного краю, звичаями і традиціями українського народу, видатними людьми України тощо. В нашій школі систематично проводиться святкування Дня Збройних Сил України, Дня Соборності, Дня захисника Вітчизни, «Козацькі забави», День виведення радянських військ із Афганістану, День Перемоги.

Постійно залучаю учнів до волонтерської діяльності. На мій погляд, вона сприяє встановленню соціальних зв'язків, допомагає опанувати дітьми нових навичок, формує у них прагнення до відповідальної патріотичної поведінки, моральних та духовних якостей, світогляду справжнього громадянина України. Діти систематично відвідують ветеранів та дітей війни. Щороку нашим класним колективом проводиться акція «Від серця до серця», учні залюбки допомагають родинам, що були вимушені покинути свої домівки в період бойових дій на Сході нашої країни. Наш клас кожного року бере участь у всеукраїнській акції «Лист солдату».

Отже, мою педагогічну позицію характеризує повага до кожної дитини як до особистості, віра в здатність учнів працювати серйозно, захоплено, творчо. Саме ця позиція обумовлює мій вибір методів, засобів, прийомів і форм навчання та виховання, які згадувались вище.

Маю сталу думку, що виховати громадянина означає підготувати підростаючу особистість до участі в розв'язанні на-

чальних і перспективних завдань держави, до управління її справами і виконання функцій громадського діяча та захисника Батьківщини.

Список використаних джерел:

- Ванеев О.Н. Патриотическое воспитание: возможности муниципальной политики // Право и образование. – 2010. – № 2. – с.83-92.
- Васильченко С.М. Форми, методи і засоби національно – патріотичного виховання дітей та молоді у сучасних умовах: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/old_rm/Natural/Vznu/.../129-135.pdf.
- Демешкевич В.А. Особливості патріотичного виховання молодів контексті розвитку сучасного суспільства: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.managment.kr.sch.in.ua/naukovo-praktachna_internet-K.
- Загородня А. Сучасне розуміння патріотичного виховання молоді: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tme.umo.edu.ua/docs/10/6.pdf.
- Кон І.С. Психологія предрасудка / Новий мир. – 1969. – № 9. – с. 186-193.
- Конституція національно – патріотичного виховання дітей і молоді: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novini/2015/06/16/naczoonalno-patriotichne-vixovannya/>.
- Петронговський Р.Р. Формування патріотизму старшокласників у поза навчальній виховній діяльності: Дис...канд. пед. наук: 13.00.01 – Житомир, 2002.-180с.
- Про стратегію національно – патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки: [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.zako.rada.gov.ua/go/580/2015.
- Соціальна робота в Україні: теорія і практика // Науково – методичний журнал. – 2012. – №2.-с.58-67.
- Сухорукова В.М. Як виховати патріота. – Х.: Вид-во «Ранок», 2015. – с.3-27.
- Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій. Підручник для студентів / Під ред. Вишневського О. – Дрогобич: Відродження, 2001. – 258с.

Формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку як педагогічна проблема

Меркулова Н. В.

к.п.н., доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Яковлева А. І.

здобувач вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Вимоги сучасного закладу дошкільної освіти орієнтують підготовку дошкільників на всебічне становлення, зокрема на розвиток їх соціально-комунікативної компетенції в аспекті інноваційних підходів до організації виховної роботи. Зазначимо, що на сьогоднішній день Державний стандарт дошкільної освіти України полягає в наборі вимог до дітей дошкільного віку.

Так, дитина повинна вміти домагатися успіху, оволодіти універсальними компетенціями, такими як, наприклад, соціально-комунікативна. У цьому контексті важливим є те, що соціально-комунікативна компетенція передбачає долучення дітей старшого дошкільного віку до вироблених людством цінностей, ознайомлення їх з національною та світовою культурами, введення в світ духовної діяльності людей, розвиток творчих здібностей та естетичного ставлення до життя [2].

Модернізація освіти України спрямована на пошук ефективних напрямів особистісного розвитку кожної дитини та вимагає

наукового підходу до формування їх соціально-комунікативної компетенції. Важливим стає той факт, що розвиток соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку суттєвою мірою залежить від педагогічної майстерності вихователя. Так, уміння підтримувати приємне спілкування, говорити ясно і переконливо, навички ведення діалогу – розвиваються у дітей не відразу.

Зазначимо, що старший дошкільний вік – період життя дитини від п'яти до шести років. Так, дитина старшого дошкільного віку не здатна до тривалих зусиль і часто діє імпульсивно. В цей період починають розвиватись стрімко моральні, естетичні та інтелектуальні почуття. Важливою характеристикою соціальної ситуації розвитку є стабілізація взаємин з однолітками. Зміст ігор наближається до життєвого контексту, а також урізноманітнюється їх сюжет.

Проблема формування соціально-комунікативної компетенції у дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяль-

ності, зазнає актуалізації у зв'язку з необхідністю реалізації Державної національної програми «Освіта: Україна XXI століття» (1993 р.), пріоритетними завданнями якої є: відродження і розбудова національної системи освіти як найважливішої ланки виховання свідомих громадян, формування освіченої, творчої особистості, забезпечення пріоритетного розвитку людини, відтворення й трансляція культури й духовності в усій різноманітності вітчизняних та світових зразків; виведення освіти на рівень розвинутих країн світу шляхом докорінного реформування її концептуальних, структурних, організаційних засад; глибокої демократизації традиційних навчально-виховних закладів, забезпеченні можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу нації [1, с. 25].

Вивчення й узагальнення наукової літератури дає підстави стверджувати, що основою виховної роботи з формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності, є активізація формування таких рис особистості дитини, як: колективізм, моральність, совість, співпереживання, доброзичливість, любов до Батьківщини та рідного краю.

Необхідно зазначити, що об'єднання соціальної та комунікативної компетенцій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку, цілком логічне, адже дані компетенції взаємопов'язані між собою. Так, комунікативна компетенція може бути підпорядкована соціальній, оскільки створення взаємовідносин між дітьми не може відбуватися-

ся без комунікації, без взаємодії. Аналіз наукових джерел засвідчив багатогранність порушеної нами проблеми, актуалізувавши потребу у її вивченні. Осмислення нормативно-правових документів послугувало підставою для виокремлення основних положень проблеми формування соціально-комунікативної компетенції у дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності: зміст підготовки дітей старшого дошкільного віку, в умовах закладу дошкільної освіти, потрібно постійно збагачувати, у зв'язку із сучасною соціокультурною ситуацією суспільства; важливим завданням для вихователів є використання в професійній діяльності сучасних інноваційних форм та методів навчання і виховання дітей старшого дошкільного віку; оптимізації навчально-виховного процесу підготовки дітей старшого дошкільного віку в аспекті формування соціально-комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку в процесі ігрової діяльності, сприятиме якісна науково-методична діяльність вихователів.

Література:

- Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). К.: Райдуга, 1994. 61 с.
- Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya> (дата звернення: 22.01.2021).

Принцип культуровідповідності у вихованні особистості здобувача вищої освіти

Гордієнко С. Г.

старший викладач кафедри англійської філології та перекладу Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Ключові слова: виховання, культура, студентська молодь, культурологія, освіта.

Key words: upbringing, culture, students, cultural studies, education.

Упродовж останніх десятиліть триває інтенсивна розробка широкого кола культурологічних проблем освіти. Поняття «культура» все частіше проникає до сфери основних понять теорії освіти й педагогіки. Сформувалися науково-педагогічні школи і спільноти, які працюють у цьому напрямку: педагогічна культурологія, яка пояснює зміст і форми розвитку педагогічної культури з позиції культурології, та культурологія освіти, що базується на ґрунті філософії освіти.

У юнацькій свідомості культура та «культурність» асоціюються передусім з особливим стилем поведінки й спілкування. Насправді ж культура – це складна, багатогранна, полігалузева система, до складу якої входять наступні складові – наука, ідеологія, література, мистецтво, мова, традиції, звичаї, релігія. Вона є «транслятором» досягнень попередніх поколінь і повинна слугувати ідеєю вдосконалення індивіда та суспільства (А. Швейцер). Філософи та культурологи сучасності (В. Андрущенко, І. Бестужев-Лада, Л. Буєва, В. Гараджа, Б. Гершунський, Л. Губерський, В. Лекторський, І. Лосєв, В. Межуєв, В. Руденко, А. Яртись) розгляда-

ють культуру як систему цінностей, норм, традицій.

У педагогічну науку поняття «культура» було введено в середині минулого століття В. Сухомлинським, і воно інтегрує в собі інтелектуальний, фізичний, морально-духовний компоненти, культуру мислення, почуттів, мовлення. На основі аналізу педагогічних праць В. Сухомлинського науковці виокремлюють наступні види соціокультурного середовища: культурно-пізнавальне, художньо-естетичне, культурно-комунікативне, культурно-екологічне, культурно-трудове, культурно-рефлексне [1, с.7].

Одним із ключових принципів освіти й виховання є культуровідповідність, проголошена ще Дистервегом. Він вважає культуру та культурне середовище головними умовами для розвитку, виховання й освіти дитини в єдності індивідуальних, національних, загальнолюдських цінностей. З огляду на це, освіту можна трактувати як соціокультурний феномен, сутність якого полягає в гуманістичних цінностях та культурних формах взаємодії її учасників. Автор поділяє точку зору науковців Н. Крилової, С. Операйло, В. Руденко про культуроло-

логічний підхід до концептуальної основи модернізації вищої освіти, цілісність змісту освіти та виховання.

Домінантою освіти та культури XXI століття стає звернення до духовного світу людини, орієнтація на культуру особистості як провідний фактор відродження суспільства. Зважаючи на концепцію «діалогу культур» (М. Бахтін, В. Біблер), головними завданнями є виховання у здобувачів толерантного ставлення до традицій і звичаїв інших народів, активний обмін досягненнями культур. Ідеться, передусім, про духовну інтеграцію, про поступову конвергенцію, взаємозбагачення менталітетів відповідних соціумів, їх культурно-освітніх, моральних цінностей, ідеалів, доктрин, концепцій. На думку сучасних науковців, усі педагогічні системи світу в XXI столітті будуть визначати особистість як найбільш високу цінність культури, людського існування, солідарності народів світу.

Випускники закладів вищої освіти мають бути не лише конкурентоспроможними, компетентними спеціалістами, але й гармонійно розвиненими особистостями, які наділені патріотичними почуттями та високими духовними якостями і є носіями кращих досягнень національної культури. На сьогодні маємо значний досвід у досягненні цієї мети, проте існують ще не вирішені питання, невідповідність науково-теоретичного обґрунтування проблеми з практичною діяльністю закладів вищої освіти. Освітні вимоги продиктовані економікою та політикою, хоча вони мають впливати із культурної самобутності. Суспільство, ринок праці, динамічний розвиток глобальних світових процесів диктують кардинально інші принципи та підходи до організації виховної роботи.

Культурологічний підхід як сукупність методологічних і методичних принципів освіти закладає основу для інтеграції інноваційних ідей та створення культуротвірної моделі освіти, яка базується на розвитку моралі та духовності особистості. В цій ситуації кожен заклад вищої освіти має розв'язувати завдання створення відповідного культурно-освітнього середовища, здатного забезпечити сприятливі умови для навчання й виховання, які ґрунтуються на

принципах *lifelong education* і являти собою професійно-освітній і культурний простір, спрямований на формування духовно-моральних цінностей і здорового способу життя всіх суб'єктів освітнього процесу [2, с.254]. Вихідним моментом цього процесу науковці називають знання. Саме на основі історію, літературу, мистецтво, мову, традиції...) формується світогляд здобувачів, прихильності, вчинки.

Один із напрямків ефективної підготовки здобувачів – виховання на прикладі життя видатних діячів науки й культури. Культура й вища освіта України, як і інших країн, мають глибоку та цікаву історію, традиції, оригінальні досягнення, плеяду відомих науковців, зокрема й педагогів, чій праці є надбаннями не тільки української, а й світової культури.

Значна увага в останні роки приділяється розвитку християнської культури, дослідженню трансформації релігійної свідомості, підтримці духовного виховання молоді. В Україні розроблені «Концептуальні основи формування духовності особистості на основі християнських цінностей», у яких виховний процес базується на загальнолюдських морально-етичних цінностях. Перед закладами освіти поставлене завдання – переорієнтуватися на формування в людині інноваційного типу культури. Вагомим елементом стає самовиховання, творча активність особистості.

Згідно з теоретичними підходами до сутності виховної діяльності вищої школи, культурологічну функцію можна визначити як сукупність усіх систем, яка передбачає: заохочення здобувачів до цінностей національної та світової культури; усвідомлення місця класичної спадщини в культурі східнослов'янських народів; оволодіння знаннями про історію розвитку культури, зразків культурних традицій; вміння інтегрувати традиції та культурні цінності, дотримуватися їх у своєму житті; забезпечення подальшого культурного розвитку шляхом самовиховання.

Враховуючи науково-педагогічні дослідження та особистий досвід роботи у вищій школі, можна зробити висновок: процес виховання молоді безперервний і пе-

редбачає комплексний, системний підхід, головний критерій якого – ефективність. Під цим поняттям маємо на увазі кінцевий результат – підготовку та виховання соціально зрілої, духовно багаті, висококультурної особистості. Досягнення такого результату можливе шляхом конкретизації способів формування культури та духовності здобувачів.

Список використаних джерел

- Богущ А. М. Культурологічна парадигма в спадщині В. О. Сухомлинського / Педагогіка і психологія. 2006. № 3. С. 5-12.
- Метаморфози виховання: моногр. / под. общ. ред. В. И. Астаховой. Харьков: Изд-во НУА, 2004. 276 с.
- Операйло С. Зміст інтегративно-культурологічного освітнього процесу / Шлях освіти. – 2006, – №3 – С. 35-37

УДК 378+37.014.

Значення інноваційних технологій для розвитку професійної компетентності педагога за допомогою

Сагач Оксана Михайлівна –

*кандидат історичних наук, доцент кафедри педагогіки та психології
Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені
К. Д. Ушинського Orcid.org/0000-0002-4504-3405*

У статті проаналізовано сутність категорій «компетентнісний підхід», «компетентність», «професійна компетентність», «інноваційна діяльність» у науковій літературі. Визначено актуальність компетентнісного підходу, яка пояснюється потребою у розв'язанні тих суперечностей, які виникають між консервативними засадами традиційної системи професійного розвитку та необхідністю неперервно модернізувати знання та вміння, компетентності педагога. Надано класифікацію інноваційних методів навчання.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Процес входження української системи освіти в європейській освітній простір зумовлює підвищення вимог до якісної неперервної підготовки фахівців. Зростання вимог до особистості, яка була б здатна до активної, творчої і самостійної діяльності, потреба у педагогах здатних до інноваційного мислення, вимагає змін, починаючи від післядипломної підготовки вчителя в межах предметно-професійної сфери, до розробки нового змісту, умов та механізмів професійного розвитку. Результатом післядипломної підготовки, у сучасному закладі ППО, має стати: неперервне набуття нових та вдосконалення вже набутих компетентностей, знань, умінь, навичок; становлення спеціаліста здатного до самоідентифікації, носія професійної педагогічної культури, ви-

сококваліфікованого суб'єкта професійної діяльності.

Компетентнісний підхід може розглядатись як своєрідна відповідь на проблемну ситуацію в освіті, що виникла внаслідок протиріччя між необхідністю забезпечити сучасну якість освіти та неможливістю вирішити це завдання традиційним шляхом, за рахунок подальшого збільшення обсягу інформації, що підлягає засвоєнню. Отже, актуальність компетентнісного підходу пояснюється потребою у розв'язанні тих суперечностей, які виникають між консервативними засадами традиційної системи неперервної професійної підготовки та необхідністю неперервно модернізувати знання та вміння, компетентності педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики компе-

тентнісного підходу здійснено у працях В. Байденка, А. Бермуса, Е. Зеєра, І. Зимньої, А. Маркової, О. Овчарука, О. Пометун, С. Ракова, А. Хуторського. Теоретичні засади компетентнісного підходу у системі вищої освіти висвітлено у науковому доробку І. Бабіна, П. Бачинського, Н. Дворнікова, Я. Кодлюк, Н. Фоменко. Проблематику впровадження компетентнісного підходу щодо професійної підготовки спеціалістів та шляхи модернізації освіти на його основі вивчали А. Алексюк, В. Введєнський, В. Бондар, Б. Гершунський, Н. Дем'яненко, В. Євдокимов, А. Капська, Н. Кузьміна, М. Лазарєв, С. Лейко, О. Мармоза, О. Марущак, В. Олійник, В. Сєриков, В. Сидоренко, Т. Сорочан, В. Шадриков.

Метою статті є аналіз категорій «компетентнісний підхід», «компетентність», «професійна компетентність», «інноваційна діяльність» у науковій літературі; розгляд інтерактивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «компетентнісний підхід» було запроваджено в науковий обіг у 60-х рр. XX ст. у США. Впродовж 70 – 80-х рр. компетентнісний підхід став основою для освітніх професійних програм у США, Великій Британії та Німеччині. У подальшому компетентнісний підхід було визначено програмною «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади» у межах Федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої статистики США й Канади у 1997 р.

У сучасній українській та зарубіжній науковій літературі поняття «компетентнісний підхід» трактується як: направленість освітнього процесу на формування та розвиток компетентностей, що є базовими; орієнтація освітнього процесу на його результат як у діяльнісно орієнтованому так і у особистісно орієнтованому вимірах; спрямованість спеціаліста на здійснення його професійної діяльності та розв'язання задач ґрунтуючись на отриманих знаннях та досвіді; орієнтація на майбутнє, що проявляється в особистісному та професійному зростанні [1; 5].

Компетентнісний підхід передбачає відмову від простого запам'ятовування інфор-

мації на користь практичного цілеспрямованого її використання в практичній діяльності; направлений на розвиток основних (ключових) та професійних компетентностей. Окрім того, компетентнісний підхід акцентує увагу на результаті освіти, на здатності педагога діяти в різноманітних проблемних ситуаціях, не тільки на важливості знань, а й на здатності їх використовувати.

В основі компетентнісного підходу лежить розуміння того, що до вчителя, як до представника педагогічної професії, висувається певний набір вимог, за умови забезпечення особистісної орієнтованості знань та умінь, наявності власного стилю та методики. Професійна компетентність характеризується здатністю педагога до високої продуктивності праці, теоретичною і практичною готовністю та спроможністю проектувати власну професійну діяльність, реалізовувати її, тобто бути її суб'єктом.

Дж. Равен вказує на тридцять сім видів компетентностей, зауважуючи на тому, що до складу компетентності належить значна кількість відносно незалежних компонентів, які належать до когнітивної, емоційної та інших сфер та можуть бути взаємозамінними. Компетентність як набір спроможностей, ставлень, знань, умінь та навичок, що структуровані спеціальним шляхом і надають можливість вирішувати професійні проблеми визначає О. Пометун. [3; 4, С. 253].

Загалом, дослідники виділяють такі компоненти компетентності вчителя як: продуктивна, автономізаційна, інформаційна, предметна, комунікативна, моральна, психологічна, полікультурна, математична, соціальна компетентності, а також особистісні якості вчителя. Продуктивна компетентність полягає у вмінні приймати рішення та відповідати за їх результат, у готовності та потребі творчої діяльності. Автономізаційна – у конкурентоспроможності, здатності до творчості та саморозвитку, самовизначення, у потребі та готовності неперервного професійного розвитку. Інформаційна компетентність, це вміння обробляти та використовувати інформацію отриману з різних джерел, вміння використовувати у практиці професійної діяльності сучасні інформаційні технології. Предметна компетентність, це володіння знаннями

з певного предмета або спеціальності. Складові предметної компетентності, мають обумовлені специфікою предмета та методикою його викладання, домінанти. Комунікативна – полягає у вмінні комунікувати, тобто спілкуватись в усній, письмовій формі, різними мовами та бути зрозумілими. Моральна компетентність полягає у потребі, готовності та спроможності додержуватись моральних норм. Психологічна – є здатністю використовувати знання з психології в професійній діяльності. Полікультурна компетентність, це здатність розуміти людей незалежно від національності, культурних та релігійних відмінностей, вмінням оволодівати досягненнями культури. Математична – володіння математичними вміннями. Соціальна компетентність, це здатність до взаємодії з оточуючими людьми, до безконфліктного спілкування. Вчені зауважують, що вчителі мають бути притаманні такі якості як терпіння, чуйність, врівноваженість, толерантність, рефлексивність [7].

Категорія «професійна компетентність» вчителя характеризується багатограним поєднанням таких характеристик його педагогічної діяльності як: професійні знання, уміння та навички, професійно значущі особистісні якості. Професійна компетентність педагога, це здатність знаходити такі форми розв'язання педагогічних проблем і ситуацій, беручи до уваги широкий спектр соціальних, моральних і виховних факторів, які забезпечують успішність професійної діяльності. Складовими професійної компетентності є компетентність у спілкуванні, особистісно-професійному розвитку, здатності бачити власні професійні хибі та сильні сторони. Не оволодівши комплексом вказаних складових вчитель не зможе не тільки ефективно організувати навчальний процес, а й професійно розвиватись. [8, с. 47–57].

Важливою умовою професійного розвитку вчителя, є динамічність цього процесу, що серед іншого, проявляється у прагненні корегувати власну професійну діяльність, у розробці власних технологій та методик викладання, навчальних програм або їх адаптації, бажанні вносити інноваційні компоненти у педагогічний про-

цес. Інновації в освіті можуть бути нововведеннями, спеціально спроектованими, розробленими або «випадково відкритими» у вигляді педагогічної ініціативи.

Сутність нововведень складає інноваційна діяльність, а зміст – комплексний процес створення та використання нових практичних засобів (нововведення) для задоволення людських потреб, що змінюються у процесі розвитку суспільства. Одночасно, це процес зв'язку з цими нововведеннями, перетворень у тому соціальному середовищі, в якому відбувається життєвий цикл людини.

Основні методичні інновації пов'язані сьогодні із застосуванням інтерактивних методів навчання. Отже інтерактивні методи навчання є інноваційними. Поняття «інтеракція» (від англ. Interaction – взаємодія) виникло вперше в соціології та соціальної психології. Для теорії символічного інтеракціонізму (основоположник – американський філософ Дж. Мід) характерно розглядати розвиток і життєдіяльність особистості, творення людиною власного «Я» в ситуаціях спілкування та взаємодії з іншими людьми. У психології інтеракція – це процес взаємодії, діалогу чимось (наприклад, з комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Поняття «інтерактивний» походить від англійського «interact» («inter» – «взаємний», «act» – «діяти»). Отже, «інтерактивні методи» можна перекласти як «методи, що дозволяють учня взаємодіяти між собою та з педагогом» [2, с. 47–57]. Впровадження інтерактивних технологій навчання можна назвати одним із найважливіших напрямків ефективної реалізації компетентнісного підходу.

Класифікація інноваційних методів навчання здійснюється за такими ознаками як: характер навчально-пізнавальної діяльності; чисельність учасників (індивідуальні, групові, колективні); місце проведення. За характером навчально-пізнавальної діяльності виділяють неімітаційні та імітаційні методи. Характерною рисою неімітаційних методів є відсутність моделі досліджуваного процесу (проблемна лекція, прес-конференція, лекція із заздалегідь запланованими помилками; евристична бесіда; семінари та дискусії; самостійна робота

з літературою). Імітаційні методи визначає наявність моделі досліджуваного процесу (імітація індивідуальної або колективної професійної діяльності). Імітаційні методи поділяють на ігрові (навчальні ігри, ділові ігри, ігрові ситуації, тренінги в активному режимі, ігрові прийоми і процедури) та неігрові. За чисельністю учасників виділяють індивідуальні, групові та колективні. За місцем проведення – аудиторні та поза аудиторні. Виділяють такі типи діяльності учасників при вирішенні завдань як: ранжування за різними ознаками предметів і дій; вибір тактики дій в управлінні спілкуванні і конфліктних ситуаціях; проектування і конструювання об'єктів; демонстрація і тренінг уваги, вигадки, швидкості мислення.

Висновки. Визначальною рисою сучасної системи освіти є реалізація компетентнісного підходу на всіх його рівнях, що тягне за собою зміни у вимогах до освітнього процесу. Однією з таких змін, можна вважати вимогу до оновлення методичних технологічних засобів навчання. Вибір сучасних освітніх технологій, активних та інтерактивних методів навчання корелює з компетентностями які формуються і сприяє досягненню навчальних цілей.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Антіпова Н. П. Сутність поняття «компетентнісний підхід» в науково-педагогічній літературі. Науковий вісник Національного універ-

ситету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2014. Вип. 199(1). С. 28–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvna_u_ped_2014_199%281%29_5;

Панина Т. С., Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения. М.: Академия, 2007. 176 с.

Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Київ: «К.І. С.». 2004. С. 15–24.

Пукас І. Л. Професійно-педагогічний саморозвиток учителя у процесі співпраці школи з закладами педагогічної освіти: дис. ... канд. пед. наук. Кам'янець-Подільський. 2018. 312 с.

Сагач О. Теоретичні засади неперервного професійного зростання вчителів. Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2018. № 25. Ч. І. С. 173–17.

Сагач О. М. Готовність до інноваційної діяльності як ознака розвитку мотивації до неперервної освіти. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. 2019. Вип. 158. С. 60–65.

Сагач О. М. Компетентнісний підхід у світлі парадигми неперервної педагогічної освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 178. С. 168–173.

Семенов І. Н., Степанов С. Ю. Рефлексивная психология и педагогика творческого мышления. Запорожье, 1992. 192 с.